

דרך ה' פרק ב' – הטעיית הנחש

למדנו ששלמות מוחלטת ניתן להשיג רק באמצעות בחירה. הבנו איך כל העולם הוכן בתנאי בחירה, עם כל האמצעים הדרושים לקיים בעולם את התנאים האלו: ענייני טוב ורע - עץ החיים מול עץ הדעת טוב ורע, מין אנושי שיהיה בו כח בחירה וזיקה מעצם ברייתו אל הרע, אמצעים על ידם יוכל האדם לייחס את עצמו ולהיזקק בצד השני.

בתחילת פרק ג' יוסיף הרמח"ל שצריך כח חיצוני שיפתה את האדם לחטוא. נצטרך לחשוב למה צריכים מרכיב חיצוני שנקרא נחש, מה היה קורה אם הוא לא היה בתמונה.

(למה לא קוראים לעץ הדעת עץ הרע?)

בררנו שכל פרשת בראשית היא שורש השורשים של תוכנית העולם. יש גן - מצב העבודה, ועדן - מצב השכר.

יש לנו את האדם שיש בו עפר מן האדמה ונשמת חיים. אדם המורכב עם יכולת חיבור בין שני ההפכים, ונפש חיה בה יש את כח הבחירה.

אחר כן ה' מצווה את האדם על העבודה ומפקיד בידיו את האחריות.

ענייני הטוב והרע זה עץ החיים שהדבק בו חי לעולם, ועץ הדעת שמייצג את ענייני החיסרון.

אז למה לא נקרא עץ הרע או עץ המוות? למה הגדרת החיסרון היא טוב ורע?

אלו לכאורה שני נושאים לגמרי הפכיים. פה נראה שגם ברע יש חלק טוב...

התשובה היא אולי שהכח של הרע הוא מסלול שלם. הטוב זה בעצם שליטת הטוב מתוך אפשרות שניה, הרע זו מערכת שאנחנו עד היום רואים. באמת העולם מורכב משני מסלולים: או שהאדם מתמודד עם טוב ברור מול אפשרות שניה.

או שההתמודדות תהיה מאוד מורכבת ומבולבלת, שבטוב וברע יהיו המון הבחנות. המצב בעולם יעלה על מסלול עץ הדעת טוב ורע.

האם אתה רוצה לתקן את העולם במסלול א', או להעביר את העולם דרך מסלול ב'?

כל עוד שאדם הראשון לא חטא הטוב והרע היו מוגדרים, הפיתוי היה האם לראות במסלול השני משהו חיובי.

הנחש מפתה את האדם לחשוב שעדיף להביא את העולם לתיקון המורכב שבמסלול השני, הוא אמר לו שרק אם האדם יעבור על דבר ה' הוא יוכל להגיע לתיקון יותר גדול.

הוא שכנע אותו שהמסלול השני הוא יותר מוצלח, כי דרך הסתפחות ובידור הרע מגיעים להישגים יותר גדולים מאשר משלילת הרע מעיקרו.

עץ הדעת אל מבטא את הרע אלא מסלול שלם של הנהגת תיקון העולם במצב של טוב ורע משמשים בערבוביה.

מי שמתבונן רואה שאנחנו במסלול עץ הדעת טוב ורע, כולם בגן המבוכה. הבלבול בעצם ההגדרות, לא בבחירה בין טוב ורע.

זה נקרא מסלול עץ הדעת טוב ורע. גם בחלק החיובי שלנו, אנחנו כל הזמן עסוקים בבירור. כל המערכת עסוקה בבירור והפרדת טוב מרע, גם בחלק המעשי וגם בחלק הרעיוני, שם זה הרבה יותר מורכב ומבלבל. בשביל זה אנחנו לומדים את העקרונות).

אחרי שהגענו לשלב הזה שהבנו את סוד הבחירה, הרמח"ל מסביר את עניין השכר.

מה זה השכר? האם אפשר לומר שה' אומר לנו שאם נשמע לקולו הוא ייתן לנו שכר? זה בלתי אפשרי.

האם יתכן לייחס לה' גמול מקרי, כדוגמת גמול אנושי? (אין שום קשר בין פעולת פועל ובין שכרו, הוא יקבל מזומן או צ'ק'. זה סיכום בין האנשים, לעולם לא יהיה קשר בין הפעולה לבין התוצאה).

אי אפשר לומר גם לגבי ההנהגה העליונה שכר מקרי, כי אז יוצא שכל הסבל שלנו הוא לחינם (ובלתי אפשרי לומר שזה בעבורו, הוא לא צריך את זה. אם הוא רוצה שמשהו יקרה בעולם שלו בעבור נברא אחר זה גם בלתי אפשרי, כי הייתי יכול לקבל את השכר גם בלי זה). כל התכלית היא רק לטוב לנו כל הימים.

לכן עצם העבודה חייבת להיות שניקה את הטוב, את החיים. בדיוק כמו אדם הראשון שה' מגדיר לו את הטוב כעץ החיים, שמי שאוכל מפריו סגולתו לחיות לעולם (צריך להבין את הקשר העצמי של עץ החיים ושל

עץ הדעת טוב ורע. זו דבקות בעניין השלמות או לחלופין בעניין החיסרון ואמונה ברע). השכר חייב להיות תוצאה מיידית מתוך עולם העבודה. חייב להיות שברגע שאדם בחר בחיים הוא דבק בחיים ונעשה שלם, וממילא חי לעולם (דבר מוחלט חייב להיות נצחי).

הרמח"ל מתאר מה קורה לאדם שמממש את הבחירה שלו: כל בחירה בטוב הוא דבק והולך, דבק ונשלם. העבודה והשכר יהפכו להיות אחד בסוף, לא יהיה פירוד מהשכר. אתה יכול לראות הנחת תפילין בעולם ולהפריד את זה מהשכר, אבל בסוף כל תרי"ג יהפכו לנו מעבודה לשכר. עבודה היא זמנית, היא משולבת ברע, עבודה לא יכולה להיות נצחית. השכר והעבודה הוא כבר עניין אחד, אנחנו לא רואים את זה עכשיו. הגילוי לא יהיה אלא בשלב הבא. עכשיו הדברים הם בכח ולא בפועל. בעולם הבא נעשה את סוד המצוות בתורת שכר.

שאלנו אחרי זה: אם סוד השכר הוא שלמות עצם, אז מילא שכר לנצח מובן. אבל התורה מבטיחה שכר לעולם הזה - איך זה יכול להיות? איך ה' מבטיח שכר מענייני שלמות בעצם לעניינים כל כך יחסיים?

(התמונה הפילוסופית של חטא אדם הראשון מתחילה להתקרב אלינו. התוכנית עליה אנחנו מדברים היתה אמורה להתיישם באדם הראשון. יש מושגי קודם החטא ואחר החטא. פרק ב' הוא קודם החטא, כל השחקנים שם מזוהים פה. זו התוכנית הראשונית של קודם החטא, אם נזכה נבין גם אחר החטא את התוכנית החלופית. הטוב והרע התערבבו בעולם, הרע קיבל יכולת לשכנע את האדם באשלויות. הנחש בא ופיתה את האדם. איך הוא מסוגל לשכנע את האדם שלא לאכול מעץ החיים? בא אליך אדם שסגולתו לחיות לעולם. איזו אלטרנטיבה יש? הנחש אומר שדוקא המסלול השני יוביל את העולם לתיקון יותר גדול, "כמה שתיכשל יותר, תגיע בסוף להישגים יותר גדולים". זה שימוש ברעיון הנחש, אמירה שכיטלונות הם בונים. מכשילים אותך כדי שתתקדם. זה תלוי באדם. אם הוא יעשה תשובה שלמה, יתקן באמת. השיח של להרוויח מהכישלון זה שיח של הנחש הקדמוני. מי עושה קידוש ה' יותר גדול: מי שצדיק מעיקרו או מי שחטא ואז עושה תשובה? הדבר הנכון לעולם הוא להיות צדיק, לא להסתבך עם הרע ולתקן את הרע. זה יכול מאוד לבלבל, לכן הנחש מצליח. אדם שחטא, זה תלוי בו אם הוא מתרומם מהחטא. תשובה מוסיפה, לא מתקנת.

יש פה כלל יסוד. אנחנו מתקנים את הרע, לא נותנים לו לגיטימציה. אנחנו זקוקים לרע כדי להתקדם, גם לצדיק גמור יש רע כדי לאתגר אותו להתקדם הלאה. אבל ההסתבכות עם הרע כדי להתקדם - זה הנחש. העיקרון הוא שאין חטא נשכר. הרמח"ל אומר שמי שאומר שהמין האנושי זקוק לחטא כדי לקדם את תוכנית העולם, להגיע לטוב יותר גדול, מי שאומר שאדם הראשון היה צריך לחטא - בעצם אומר שה' צריך לזולתו. איך? כי יוצא שאלמלא בחירת הרע של האדם הראשון, ה' לא יכול היה להעניק לאדם את הטוב האמיתי... זה תלות את הרצון האלוקי בזולתו, ורק כך הטוב האלוקי היה מגיע לידי יישום. אבל גם בחירה חופשית בטוב יכולה להיקרא תלות בזולתו? לא, כי כשאנחנו בוחרים בטוב אנחנו לא יוצרים את הטוב, אלא מושיטים את היד וקוטפים את הטוב. הושטת היד מאפשרת לך להשתייך אל הערך המוחלט שעומד מולך. האפשרות השניה נשללת כי היא אומרת שרק הבחירה ברע יוצרת את אפשרות הטוב. הנחש מפתה את האדם ואומר שדוקא הרע מאפשר להגיע לטוב יותר גדול. הנחש לא אומר שהרע לא רע. הוא מפתה אותו בתוך המערכת של הרע. זה לא היה פיתוי בין תפוח למנגו, אלא פיתוי רעיוני אמיתי! הרע אומר לו שדרך הטוב הוא מפסיד! זה רעיון טמא שעד היום מפתה את הבריות. כמעט כל אדם שתפגוש יאמין בזה. (למה זה כל כך מפתה?)

אדם מרגיש לא נוח עם הכישלונות. הפיתוי הכי גדול הוא במקום לומר לאדם שיקח אחריות ויתקן את מה שהוא עשה, שהכישלון הוא בכלל לא כישלון. לתת לאדם אחיזת עיניים שהכשילו אותו כדי להתרומם עוד יותר זה הרבה ויותר נוח.

הבעיה היא שזה משאיר את האדם טבוע בתוך הרע! בסתר הלב החטא נעשה חלק מהחיים. זה רעיון נוצרי, החטא שמובנה ושהכומר מוחק בקלות - זה נובע מתפיסה שהמין האנושי פגום, חלק מהאדם הוא איש רע. הם אומרים לאדם לחיות עם זה שהוא איש רע, רק שיעשה סדר לאזן את המערכת. זו הגישה של אותו נחש שהוביל לרעיון הנוצרי.

הפיתויים שלנו הוא אחרי הכישלון, אבל למה אדם הראשון חטא? אדם הראשון הוא אדם חכם באמת, כי הנחש אומר לו שכמה שיהיה יותר חושך האור יותר יבקע. הנחש הוציא את אדם מההגינות הישרה, הוא אומר שה' אסר כדי שאדם יעבור על דבריו ויחזור. הנחש תמיד עובד בתוך דברי ה', אלו אג'נדות בתוך המערכת).

(הנהגת הייחוד שולטת על סדרי הרע, אבל היא לא אומרת ח"ו להיכשל. מה שאומר שם הרמח"ל זה שאחרי שהעולם עולה על מסלול עץ הדעת טוב ורע, אולי נשמע שח"ו כמה שהרע גובר זה מרחיק את העולם ממטרתו, כמו שנראה עכשיו. הוא מסביר שכמה שהרע יכביד, ה' יזם תחת שליטת הייחוד להוכיח שהרע מעולם לא שלט. שמים לאדם דרך שהרע שהאדם הגביר יחזיר אותו תחת שליטת הטוב. אבל אין פה חס וחלילה אמירה שהגברת הרע חיובית. תשובה לא מוסיפה אלא מתקנת. הרע לא יוסיף קידוש ה', הוא יצור חילול ה' ויחזיר את הרע לקדמותו. הקידוש ה' מהחטא לא ייתן שום תוספת רווח לעולם. חוקית, בלתי אפשרי שההתפתות לרע תיצור יותר טוב. כל רע שהושם בעולם הוא רק כדי לאפשר לבני האדם לאכול מעץ החיים, ההצעה של הנחש לאדם לאכול מעץ הדעת לא יכולה לגרום התקדמות מעבר לטוב שבאכילת עץ החיים. היינו אמורים להתקדם מהרעיון הזה מיד: שה' יגיד לאדם הפוך על הפוך כדי שלא ישמע לקולו? זה לא הוגן לומר שה' ילך בצורה לא ישרה, ה' אלוקית אמת. כבר היינו צריכים לסלוד מרעיון כזה. ה' אמר לאדם ברור מאוד שלא יאכל מעץ הדעת טוב ורע אלא מעץ החיים! עץ החיים היה התפשטות תרי"ג, היתה מצווה גדולה לאכול מעץ החיים. מצב העולם קודם החטא לא היה המצב שלנו. הנשמות בגן עדן - זה היה מצבו של המין האנושי, רק עם גוף. המעלה הנפשית של האדם היתה זהה למעלה של נשמות בגן העדן. זו מציאות קרובה למשה רבנו בהר. אכילה - כל שלמות היא תמיד במשלי אכילה. הכוונה היא למשיכת חיים מהשלמות. אנחנו יודעים שההתמודדות של אדם הראשון היתה פילוסופית. היום, אם העולם לא היה מספק כיסוי לשקר, אף אדם לא היה עומד מנגד. אנחנו צריכים, כיוון שהעולם התקלקל, לא רק לתקן את התפישה אלא גם ליישם אותה בשטח. יש פה כיסוי, החברה משנה לאדם את ההרגלים. אף אדם לא מתעצל להניח תפילין, זה שהוא לא מייקר אותם. אף אדם לא ישן במיטה כשיש ארנק שהוא רוצה להשיג. מצוות אנשים מלומדה, זה שאדם אולי רואה חלקיק מן האמת, או שהוא רואה בזה מעלה חברתית).

(מציאות זולתו היא לא חיסרון, שליטה זולתו מוגדרת כחיסרון - והיא בלתי אפשרית).

(למה הרבה פעמים אנשים שלומדים יותר מדי את הנהגת הייחוד נכשלים בדברים נוראיים יותר? אנשים שמתרחקים מהשיח של הנהגת הייחוד הרבה פחות מתקלקלים. מי שלא עוסק הרבה בפנימיות הסיכון שלו כמעט איננו. כל הקלקולים שקרו לעמ"י קרו רק אחרי חזרת גילוי סתרי תורה. אז התחילו כל הקלקולים והמבוכות של החמש מאות שנים האחרונות. ה' לא שאל אותנו אם לגלות את זה, אנחנו לא יכולים לתת לה' עצות. ה' החליט שהעולם צריך להגיע לשלב קדימה, להאיר את אור התורה. אנחנו צריכים לא להיות פושעים. פושע - אדם שמקבל את הדבר הכי יקר ולא מתנהל בו במקצועיות.

תארו שאדם לא נזהר במכירה של תרופות במינונים של מיליגרמים. עמ"י קיבל את הדבר הכי יקר, התוכנית האלוקית הפנימית, ודווקא פה צריכים כל כך זהירות.
אז איך אני אדע? הולכים אחרי המקצוענים, אחרי אלו שהוסמכו והלכו דור ודור אחרי חכמי ישראל.
הרמב"ם והרמח"ל הם המשך ישיר, אותם הגדרות ואותם יסודות, אלא שתראו עוד בהירות שקיבל הרמח"ל בסתרי תורה.
זוהי דרך החכמה.
אין עוד חכמים שפרשו את התורה בצורה כזו בנויה, אפשר לסמוך עליהם.
מי שמתנהל בזהירות לא נכשל.
מי שלא מתנהל בזהירות הוא קרוב מאוד לכישלון. אין מה לעשות.
אנחנו לא יכולים לברוח מזה, אם ה' גילה את זה סימן שבלי זה אנחנו לא מסוגלים להתמודד עם הסטרא אחרא. כנראה שעמ"י זקוק לידיעות האלו).

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.